Turvallisemman tilan periaatteet

Nurmeksen kaupunki

Yhteistyötoimikunta 14.9.2026

Henkilöstöjaosto 22.9.2026

Kaupunginhallitus 19.10.2026

Kaupunginvaltuusto 26.10.2026

Sisällys

1 Johdanto 1
1.1 Tarkoitus 1
1.2 Oikeudellinen perusta 1
1.3 Turvallinen vs. turvallisempi tila 2
2 Mikä on turvallisempi tila 2
2.1 Määritelmä 2
2.2 Miksi turvallisempi tila on tarpeellinen? 3
2.3 Mikä tekee tilasta turvallisemman? 4
3 Nurmeksen kaupungin Turvallisemman tilan periaatteet 5
4 Epäasialliseen käyttäytymiseen puuttuminen 6
4.1 Epäasiallinen käytös työpaikalla 6
4.2 Epäasiallinen käytös luottamuselimissä 8
4.3 Kuntaliiton turvallisemman tilan periaatteet 10
5 Lähteet ja liitteet 11

1 Johdanto

1.1 Tarkoitus

Nurmeksen kaupunki noudattaa yhdenvertaisuuden ja turvallisemman tilan periaatteita kaikessa toiminnassaan. Turvallisemman tilan periaatteilla tarkoitetaan huomaavaisuutta ja arvostavaa käyttäytymistä kaikkia kohtaan niin, että jokainen kuntalainen, työntekijä ja vierailija voi tuntea olonsa kuulluksi, arvostetuksi ja turvalliseksi.

Turvallisemman tilan ohjeita sovelletaan

- kaupungin sisäisiin ja ulkoisiin tapahtumiin
- kaupungin yksiköihin ja työyhteisöihin, palvelupisteisiin ja asiakastilanteisiin
- harrastus- ja ryhmätoimintaan
- sähköisiin palveluihin ja verkkokeskusteluihin

Turvallisemman tilan pelisääntöjen tavoitteena on

- ehkäistä ennalta epäasiallista kohtelua sekä kaikenlaista syrjintää ja häirintää
- selkeyttää toimintatapoja ongelmatilanteissa
- vahvistaa psykologista turvallisuutta ja osallisuutta
- tukea esihenkilöitä heidän työnjohto- ja puuttumisvelvollisuudessaan

Turvallisemman tilan periaatteet ohjaavat kaikkia, jotka toimivat kaupungin tiloissa, tapahtumissa ja palveluissa – henkilöstöä, yhteistyökumppaneita, osallistujia ja vierailijoita taustasta tai asemasta riippumatta. Jokainen vastaa omalta osaltaan ohjeiden noudattamisesta. Kaupungin henkilöstön velvollisuutena on puuttua tilanteisiin, joissa periaatteita rikotaan.

1.2 Oikeudellinen perusta

Turvallisemman tilan periaatteet perustuvat voimassa olevaan lainsäädäntöön, erityisesti seuraaviin säädöksiin:

- Työturvallisuuslaki 738/2002
- Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014
- Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986
- Kuntalaki 410/2015
- Laki hyvinvointialueesta 611/2021
- Rikoslaki 39–001/1889

Lisäksi ohje täydentää kaupungin muita velvoittavia asiakirjoja, kuten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa, työsuojelun toimintaohjelmaa sekä henkilöstöohjelmaa.

Mikäli tämä ohje ja lainsäädäntö ovat ristiriidassa, sovelletaan ensisijaisesti voimassa olevaa lakia.

1.3 Turvallinen vs. turvallisempi tila

Turvallinen tila (engl. safe space*)* tarkoittaa paikkaa/yhteisöä/tapahtumaa, jossa ihmisen pitäisi voida olla oma itsensä ilman pelkoa syrjinnästä, häirinnästä, pilkasta, ulkopuolelle sulkemisesta tai muusta henkisestä/fyysisestä uhasta.

Turvallisempi tila (safer space) sisältää saman idean, mutta sillä korostetaan, että täydellistä, absoluuttista turvallisuutta ei voi taata. Sen sijaan tilasta pyritään jatkuvasti tekemään turvallisempi kiinnittämällä aktiivisesti huomiota käyttäytymiseen sekä korjaamalla sitä.

Käyttämällä termiä turvallisempi tila korostetaan jatkuvaa pyrkimystä parempaan, yhteistä vastuuta, valtasuhteiden ja rakenteiden tunnistamista sekä mahdollisuutta oppia virheistä. Samalla korostuu ajatus, että turvallisuuden tunne on subjektiivinen (koettu tunne), sosiaalinen (vuorovaikutuksesta syntyvä) ja muuttuva (eri tilanteissa erilainen).

Nykyään Suomessa ja monissa muissa maissa käytetään paljon enemmän käsitettä turvallisempi tila juuri siksi, että se on realistisempi ja rehellisempi termi.

2 Mikä on turvallisempi tila

2.1 Määritelmä

Turvallisempi tila on ympäristö, jossa jokainen uskaltaa olla aito oma itsensä ilman jatkuvaa varautumista tai pelkoa joutuvansa huonon käytöksen, syrjivän kohtelun tai ulossulkemisen kohteeksi. Se perustuu ajatukseen, että jokaisella on oikeus tulla kohdatuksi arvostavasti ja kokea kuuluvansa joukkoon omana itsenään. Tällaisessa ympäristössä huomioidaan myös esteettömyys ja saavutettavuus, jotta mahdollisimman moni voi osallistua. Turvallisemmassa tilassa saavutettavuus tarkoittaa fyysisen esteettömyyden lisäksi myös sitä, että viestintä on selkeää, monikanavaista ja eri kieliryhmät ja erityistarpeet huomioivaa.

Turvallisuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä ennen kaikkea sitä, miten ihmiset käyttäytyvät toisiaan kohtaan ja millainen vuorovaikutus ja ilmapiiri tilassa syntyy. Psykologinen ja sosiaalinen turvallisuus ovat tärkeä osa turvallisemman tilan ajatusta: niiden avulla ihmiset voivat keskustella, osallistua ja toimia ilman pelkoa vähättelystä tai kielteisestä reagoinnista.

Puhumme turvallisemmasta tilasta, koska täydellistä turvallisuutta ei voida luvata kenellekään. Jokainen kokee tilanteet oman historiansa ja taustansa kautta, ja siksi ei voida taata, ettei kukaan kokisi tulevansa syrjityksi. Periaatteiden tarkoitus on kuitenkin vähentää riskejä ja ohjata toimintaa niin, että tilat olisivat mahdollisimman oikeudenmukaisia ja kunnioittavia.

Turvallisempi tila merkitsee myös sitä, että jokaisella on mahdollisuus

- esittää kysymyksiä ja kyseenalaistaa
- harjoitella uusia taitoja ja laajentaa osaamistaan
- kertoa omista kokemuksistaan
- tulla aidosti kuulluksi sekä
- rakentaa omaa identiteettiään rauhassa

Kun tila on sosiaalisesti turvallinen, se rohkaisee osallistumaan, oppimaan ja tuomaan esiin ideoita.

2.2 Miksi turvallisempi tila on tarpeellinen?

Ajatus turvallisemmasta tilasta ei ole syntynyt yhtenä hetkenä, vaan se on kehittynyt useiden sosiaalisten liikkeiden, vähemmistöjen ja yhteisöjen tarpeista vuosikymmenten aikana. Nykyään termi on käytössä laajasti, ja siitä on tullut arjen työkalu kunnille, järjestöille ja tapahtumille.

Turvallisemman tilan periaatteita tarvitaan, koska kaikille ei ole itsestään selvää, että heitä kohdellaan kunnioittavasti tai että heidän ei tarvitse pelätä syrjintää. Monille epäasiallinen kohtelu on arkipäivää, ja siksi yhteiset periaatteet voivat olla ratkaisevan tärkeitä osallistumisen mahdollistamisessa. Niiden avulla näytämme, että turvallisuutta arvostetaan ja että sovittuja toimintatapoja halutaan noudattaa. Lisäksi ne varmistavat, että jokainen sitoutuu tarkastelemaan omaa toimintaansa ja ottamaan vastuuta sen vaikutuksista muihin.

Periaatteet ovat ryhmän yhteinen sopimus siitä, miten toimimme niin, että jokainen voi tuntea olonsa tasavertaiseksi ja tervetulleeksi. Ne tukevat hyvinvointia ja luovat pohjan turvalliselle vuorovaikutukselle. Ilman tällaisia pelisääntöjä ryhmiin voi vähitellen muodostua toimintatapoja, jotka eivät ole kaikille reiluja. Joillekin ihmisille selkeät periaatteet ovat edellytys sille, että he uskaltavat tulla mukaan.

Turvallisemman tilan tärkeimmät tavoitteet ovat

- mahdollistaa osallistuminen myös niille ihmisille, jotka ovat aiemmin kokeneet syrjintää, vähättelyä tai turvattomuutta (vähemmistöihin kuuluvat, vammaiset, trans- ja muunsukupuoliset henkilöt, rasismia kokeneet jne.)
- vähentää rakenteellisen syrjinnän lisäksi myös mikrosyrjintää eli mm. vähättelyä, huomiotta jättämistä, loukkaavaa "vitsailua" ja nimittelyä, johon usein syyllistytään tahattomasti.

- luoda ilmapiiri, jossa voi puhua vaikeista asioista rehellisesti ilman pelkoa tuomitsemisesta tai kiusaamisesta
- edistää yhtenäisyyttä, kunnioitusta ja osallisuutta

2.3 Mikä tekee tilasta turvallisemman?

Turvallisemman tilan ohjeet vaihtelevat hieman kohderyhmästä ja paikasta toiseen, mutta yleisiä periaatteita ovat

- toisen kunnioittava kohtaaminen (sekä fyysinen että psyykkinen tila)
- olettamusten välttäminen (mm. sukupuoli, seksuaalisuus, tausta)
- syrjinnän nollatoleranssi
- tilaa antava ja kuunteleva toiminta
- kielen ja käytöksen huomioiminen
- virheiden myöntäminen ja niistä oppiminen
- häirintään ja epäasialliseen käytökseen puuttuminen
- yhteisen vastuun korostaminen turvallisemman tilan luomisessa

Turvallisemman tilan periaatteita voidaan hyödyntää monenlaisissa kaupungin toiminnoissa – varhaiskasvatuksesta ja kouluista kirjastoihin, kulttuuripalveluihin, nuorisotiloihin, liikuntapaikkoihin ja työllisyyspalveluihin sekä tietysti kaupungin työpaikoilla ja luottamuselimissä. Koska jokaisella yksiköllä on omat erityispiirteensä ja toimintatapansa, myös niiden tarvitsemat turvallisemman tilan periaatteet ja tapa esitellä ne voivat vaihdella. Esimerkiksi aikuisille laaditut periaatteet eivät sellaisinaan sovi lapsille; työpaikalla tarvitaan erilaiset ohjeet kuin liikuntapaikalla.

Ihanteellista olisi, että pelisäännöt syntyvät yhdessä tekemällä – ei valmiista mallista. Kun ihmiset ovat mukana suunnittelussa, he ymmärtävät paremmin, miksi sääntöjä tarvitaan, ja sitoutuvat niihin helpommin. Selkeästi laaditut periaatteet on myös helpompi ottaa osaksi arjen toimintaa. Ohjeita laadintaprosessin läpiviemiseksi löytyy Vantaan kaupungin nettisivuilta (Vantaan diapohja).

Nurmeksen kaupungin turvallisemman tilan periaatteet pohjautuvat Pohjois-Karjalan maakuntaliiton julkaisemaan materiaaliin (liite 1). Maakuntaliitto on laatinut pelisäännöistä myös lapsille soveltuvan version (liite 2).

3 Nurmeksen kaupungin turvallisemman tilan periaatteet

Nämä periaatteet ohjaavat kaikkien kaupungin tilojen, tapahtumien ja työyhteisöjen toimintaa.

1. Kuuntelemme ja opimme Kohtaamme ihmiset ja erilaiset näkökulmat avoimesti ja ennakkoluulottomasti. Suhtaudumme uusiin tilanteisiin mahdollisuutena oppia uutta ja kehittyä. Annamme kaikille tilaa puhua ja emmekä jyrää keskustelua.
2. Kunnioitamme toisia ja heidän rajojaan Kunnioitamme toisten henkilökohtaista tilaa, yksityisyyttä ja itsemääräämisoikeutta. Emme koske toista ilman lupaa. Toisen rajoja ei voi tietää kysymättä niitä. **Ei tarkoittaa ei**. Lopetamme tai muutamme käytöstämme heti, kun toinen sitä pyytää. Pyydämme tilaa myös itsellemme tarvittaessa.
3. Emme tee oletuksia Kunnioitamme jokaisen oikeutta määritellä itsensä emmekä tee oletuksia esimerkiksi toisten sukupuolesta, taustasta tai perhesuhteista. Kysymme mieluummin kuin arvaamme. Emme myöskään kyseenalaista normista poikkeavaa ulkonäköä tai toimintatapaa.
4. Viestimme ja toimimme vastuullisesti Käyttäydymme kunnioittavasti sekä kasvokkain että verkossa. Pohdimme sanojemme ja tekojemme vaikutuksia ja kiinnitämme huomiota myös eleisiin ja ilmeisiin. Pidämme keskustelun asiallisena ja annamme tilaa muidenkin mielipiteille ja puheenvuoroille. Harkitsemme, mitä kirjoitamme tai julkaisemme sosiaalisessa mediassa. Kysymme luvan kuvien ja videoiden ottamiseen ja julkaisuun. Emme loukkaa ketään ja kannamme vastuun kommenteistamme.
5. Meillä on nollatoleranssi syrjinnälle Kaikenlainen syrjintä, rasismi, vihapuhe, seksismi ja muu epäasiallinen kohtelu on ehdottomasti kiellettyä. Ymmärrämme, että syrjivät asenteet eivät ole mielipiteitä, ja jokainen vastaa osaltaan siitä, että tila on turvallinen.
6. Puutumme ja kannustamme Emme jää sivustakatsojiksi, jos havaitsemme häirintää tai syrjintää. Puutumme tilanteeseen sopivalla tavalla ja teemme havaitun näkyväksi, jotta siihen voidaan puuttua. Tuemme henkilöä, joka on kohdannut epäasiallista käytöstä.
7. Erehtyminen on sallittua Virheitä saa tehdä. Saatamme loukata tahattomasti ja puhua harkitsemattomasti, esimerkiksi puhumalla vahingossa toisen päälle tai käyttämällä tahattomasti loukkaavaa sanaa. Huomautamme rakentavasti ja syyllistämättä tällaisesta toiminnasta. Pyydämme itse anteeksi, jos loukkaamme toista. Tärkeää on halu oppia, kuunnella ja korjata toimintaa.

Kuten aikaisemmin todettiin, turvallisemman tilan periaatteita voidaan hyödyntää monenlaisissa kaupungin toiminnoissa. Ohjeiden painopisteet, esitystapa ja kieli kannattaa sovittaa yksikön ja kohderyhmän tarpeisiin (esim. koulut, asiakaspalvelu, harrastus- ja ryhmätoiminta, tapahtumat, kaupungin sisäinen toiminta). Varsinkin lapset ja nuoret ymmärtävät paremmin niiden tarpeellisuuden, jos heidät otetaan mukaan jo suunnitteluvaiheessa. Siksi Nurmeksen kaupungin eri yksiköiden kannattaa muokata ohjeista omiin tarpeisiinsa sopivat pelisäännöt. Liitteenä (1) on yksinkertainen malli turvallisemman tilan pelisääntöjen laatimiseen.

4 Epäasialliseen käyttäytymiseen puuttuminen

Syrjintään, häirintään ja epäasialliseen kohteluun puuttuminen on jokaisen tehtävä, ei vain kohteen vastuulla. Jos näkee tai kuulee epäasiallista käytöstä, puututaan siihen itselle sopivalla tavalla tukien kohteena olevaa henkilöä ja tarvittaessa huomauttamalla asiasta tekijälle rakentavasti omaa turvallisuutta vaarantamatta. Tilanteen niin vaatiessa asia viedään eteenpäin tekemällä tapahtuneesta ilmoitus. Jokainen pienikin puuttuminen vahvistaa toimintaympäristön turvallisuutta ja toimii esimerkkinä muille.

Kaupungin tapahtumissa ja ryhmätilaisuuksissa häirinnästä kannattaa ilmoittaa heti paikan päällä tilaisuuden järjestäjälle, joka tarvittaessa voi poistaa epäasialliseen käyttäytymiseen syyllistyneen henkilön tapahtumapaikalta.

4.1 Epäasiallinen käytös työpaikalla

Epäasiallinen kohtelu tarkoittaa lain, hyvän tavan tai työvelvollisuuksien vastaista käyttäytymistä, joka voi olla joko jatkuvaa tai yksittäinen teko ja kohdistua kehen tahansa työyhteisössä. Häirintä on epäasiallisen kohtelun yksi muoto, jossa henkilö joutuu toistuvan, loukkaavan tai alistavan toiminnan kohteeksi siten, että siitä aiheutuu terveyshaittaa. Sitä pidetään työpaikkakiusaamisena, ja siihen voi syyllistyä niin työtoveri, esihenkilö, alainen kuin asiakaskin.

Epäasiallista kohtelua eivät ole työnantajan normaalit työnjohto-oikeuteen perustuvat päätökset, asiallinen palautteenanto tai perustellut kurinpidolliset toimenpiteet, vaikka ne saatettaisiin kokea ikävinä. Myöskään työkyvyn selvittämiseen liittyvät menettelyt tai työntekoon kuuluvat näkemyserot ja erimielisyydet eivät ole epäasiallista kohtelua. Lisäksi työtehtäviin liittyvien ongelmien, kuten epäasiallisen kohtelun väitteiden, asiallinen yhteinen käsittely kuuluu normaaliin työtoimintaan.

Nykyään puhutaan myös vastuuttomasta työkäyttäytymisestä. Sillä viitataan toimintaan, jossa henkilö esimerkiksi rikkoo yhteisiä pelisääntöjä, syyttää muita, laiminlyö tehtäviään

tai käyttäytyy vastuuttomasti, omavaltaisesti tai muutoin työyhteisöä häiritsevästi. Tällainen toiminta ei välttämättä ole työturvallisuuslain tarkoittamaa häirintää, mutta se haittaa työyhteisön sujuvaa toimintaa ja siksi siihen on esihenkilön puututtava.

Jos työssä esiintyy epäasiallista kohtelua tai häirintää, on työnantajan puututtava siihen mahdollisimman pian asiasta tiedon saatuaan. Nurmeksen kaupungin työpaikoilla noudatetaan Epäasiallisen kohtelun hallintaohjetta, joka löytyy Vinkistä ja jonka toimintamalli on lyhyesti sanottuna seuraavanlainen:

TOIMINTAMALLI EPÄASIALLISEN KOHTELUN TILANTEISIIN

Puheeksi ottaminen
Jos on kokenut tulleensa epäasiallisesti kohdelluksi, on asia otettava puheeksi sen henkilön kanssa, joka on näin toiminut. Tilanteeseen voi pyytää tueksi työsuojeluvaltuutetun.

Esihenkilölle ilmoittaminen – ilmoitus WPro -järjestelmään
Esihenkilölle asiasta ilmoitetaan tekemällä Epäasiallisen kohtelun ilmoitus WPro -järjestelmään. Esihenkilön on ryhdyttävä toimenpiteisiin ilmoituksen saatuaan

Ilmoituksen käsitteleminen
1. Erilliset keskustelut
Erillisissä keskusteluissa osapuolet voivat kertoa vapaasti oman näkemyksensä tilanteesta ja he saavat myös aikaa pohdiskella tapahtunutta ennen varsinaista käsittelyä.

2. Asian käsittely yhteisesti
Käsittelyn tavoitteena on löytää ratkaisu tilanteeseen ja sovinto osapuolten kesken. Käsittelyssä sovitaan yhteisesti, millä tavalla tilanne saadaan korjattua ja miten vastaavat tilanteet voidaan jatkossa välttää.

Tilanteen ratkaisu – WPro -ilmoituksen käsittely ja valmiiksi kuittaaminen
Mikäli osapuolet eivät pääse sopuun käsittelytilaisuudessa, päättää työnantaja yksipuolisesti toimenpiteistä ja seuraamuksista sekä ilmoittaa ratkaisustaan kirjallisesti osapuolille.

Uudelleen käsitteleminen tarvittaessa
Mikäli sovitut asiat eivät toteudu ja epäasiallinen kohtelu jatkuu, tekee asianomainen uuden ilmoituksen WPro -järjestelmään. Asiasta käynnistyy uusi käsittelyprosessi.

Dokumenttien arkistointi
Epäasiallisen kohtelun käsittelymuistio liitetään WPro -ilmoituksen liitteeksi

4.2 Epäasiallinen käytös luottamuselimissä

Epäasiallinen käytös luottamuselimissä on vakava ongelma, koska se vaikuttaa suoraan kunnan työilmapiiriin, johtamis- ja päätöksentekokulttuuriin, koko kuntaorganisaation toimivuuteen sekä siihen kuinka houkuttelevana kunta näyttäytyy työnantajana ja palveluiden järjestäjänä.

Kun päättäjien toiminta on riitaisaa, loukkaavaa tai epäkunnioittavaa, kuntalaiset menettävät helposti luottamuksensa päätöksentekoon. Epäasiallinen käytös näyttää ulospäin siltä, että päättäjät keskittyvät keskinäisiin kiistoihin kuntalaisten asioiden hoitamisen sijasta. Tämä nakertaa avoimuuden ja oikeudenmukaisuuden kokemusta sekä vähentää halua osallistua demokraattiseen päätöksentekoon. Nollatoleranssi epäasialliselle käyttäytymiselle on siksi välttämätöntä ja tarvitsee tuekseen selkeät ja yhteisesti sovitut toimintatavat.

Käyttäytymisen aste-erot

Käytös voi olla häiritsevää ja vastuutonta, vaikka se ei vielä olisikaan epäasiallista. Vastuuton käytös vaikeuttaa yhteistyötä ja vähentää muiden motivaatiota. Siihen on puututtava ajoissa, jotta siitä ei tule osa toimintakulttuuria.

Henkinen väkivalta, kuten haukkuminen, maalittaminen, uhkailu tai mustamaalaus, on aina täysin sopimatonta ja voi täyttää myös rikoksen tunnusmerkit.

Toimivat luottamussuhteet ja arvostava keskustelukulttuuri ovat edellytys sille, että vaikeistakin asioista voidaan käydä rakentavaa vuoropuhelua ja löytää yhteisiä ratkaisuja.

HYVÄ KÄYTÖS	VASTUUTON KÄYTÖS	EPÄASIALLINEN KÄYTÖS
• Tervehdin, kiitän, pyydän anteeksi	• Puhun päälle tai keskeytän toistuvasti	• Huudan, nimittelen ja hyökkään henkilökohtaisesti
• Kuuntelen muita ja osoitan kiinnostusta heidän ajatuksilleen	• Ohitan muiden puheenvuorot tai vähättelen niitä	• Jätän tietoisesti tiedonkulun ulkopuolelle, eristän toisia
• Puhun kaikille arvostavasti ja siististi	• Käytän piikittelevää tai sarkastista sävyä	• Solvaan, huudan tai esitän loukkaavia kommentteja
• Pidän keskustelun asiassa, en henkilöissä	• Vältän vastuuta tai lipsun työroolista	• Mustamaalaan, levitän perättömiä juoruja
• Toimin yhteisten sääntöjen mukaan	• Rikon sovittuja pelisääntöjä satunnaisesti	• Toimin tarkoituksella jatkuvasti sääntöjen vastaisesti
• Some-käyttäytyminen on asiallista	• Julkaisen kärkkäitä kommentteja tai provosoin	• Maalitan, panettelen tai häiriköin somessa
• Osallistun rakentavasti ja annan palautetta kunnioittavasti	• Käytän palautetta piikkinä	• Nöyryytän, mitätöin tai esitän valheellisia syytöksiä
• Annan muille tilaa ja kunnioitan heidän rajojaan	• Olen dominoiva ja vaadin erityiskohtelua	• Rikon toisen henkilökohtaisia rajoja tai käyttäydyn uhkaavasti
		• Harjoitan henkistä väkivaltaa: haukun toistuvasti ihmisiä, alistan, uhkailen, maalitan tai kohtelen toista jatkuvasti arvottomasti

Lähde: Epäasiallisen käytöksen käsitteleminen luottamuselimissä -opas (Työturvallisuuskeskus)

Toimivalta ja vastuut

Toimielimen puheenjohtajalla on vastuu ja velvollisuus varmistaa, että toimielin pystyy työskentelemään asianmukaisesti. Kokouksissa hänen tehtävänään on huolehtia kokousrauhasta ja kunnioittavasta ilmapiiristä. Jokaiselta luottamushenkilöltä edellytetään tehtävän arvokkuuden mukaista käytöstä (Kuntalaki 69.2 §). Kuntalain 102 § (Kokouksen johtaminen ja puheenvuorot) toteaa seuraavasti:

> Puheenjohtaja johtaa asioiden käsittelyä ja pitää huolta järjestyksestä toimielimen kokouksessa. Jos kokouksessa läsnä oleva henkilö käytöksellään häiritsee kokouksen kulkua, puheenjohtajan tulee kehottaa häntä käyttäytymään asianmukaisesti. Jos kehotusta ei noudateta, puheenjohtaja voi määrätä henkilön poistumaan. Jos syntyy epäjärjestys, puheenjohtajan on keskeytettävä tai lopetettava kokous.
>
> Toimielimen jäsenellä on puheoikeus käsiteltävänä olevassa asiassa. Jäsenen on puheessaan pysyttävä asiassa. Jos puhuja poikkeaa asiasta, puheenjohtajan on kehotettava häntä palaamaan asiaan. Jos puhuja ei noudata kehotusta, puheenjohtaja voi kieltää häntä jatkamasta puhetta. Jos puhuja ilmeisen tarpeettomasti pitkittää puhettaan, puheenjohtaja voi asiasta huomautettuaan kieltää häntä jatkamasta puhettaan.

Puheenjohtajisto kantaa siis aina päävastuun kunnioittavan, avoimen ja osallistavan ilmapiirin luomisesta. Työrauhaa ylläpidetään hallintosäännössä määriteltyjen kokouskäytäntöjen avulla, ja monissa kunnissa niiden rinnalla noudatetaan myös erikseen sovittuja eettisiä periaatteita tai turvallisemman tilan linjauksia.

Esihenkilöillä ja ylimmillä viranhaltijoilla ei ole toimivaltaa puuttua luottamushenkilön epäasialliseen käyttäytymiseen, vaan heidän roolinsa rajautuu tiedon välittämiseen ylemmälle taholle, viime kädessä kunnanhallitukselle. Kunnanhallitus johtaa kunnan toimintaa ja toimii työnantajan edustajana, joten sillä on ylin työnantajapäätösvalta ja työturvallisuuslain mukainen velvollisuus selvittää epäasiallinen kohtelu ja poistaa se.

Asian selvittäminen

Kun työntekijä tai viranhaltija kokee luottamushenkilön käytöksen epäasialliseksi, hänen tulee ensisijaisesti kertoa asiasta suoraan kyseiselle henkilölle ja pyytää käytöksen lopettamista. Jos tilanne jatkuu, asia tulee saattaa työnantajan tietoon, jolloin kunnanhallituksella on velvollisuus aloittaa asian selvittäminen. Selvitys tehdään joko organisaation olemassa olevan toimintamallin mukaisesti tai, mallin puuttuessa, kunnanhallituksen erikseen päättämällä tavalla. Kunnanhallituksen on hankittava riittävät tiedot, kuultava kaikkia osapuolia puolueettomasti ja arvioitava, onko työturvallisuuslain vastaista häirintää tapahtunut. Selvitystyötä varten on suositeltavaa nimetä erillinen henkilö tai työryhmä. Mikäli toimenpiteisiin ryhdytään, kunnanhallituksen tulee varmistaa niiden riittävyys ja seurata tilanteen etenemistä.

4.3 Kuntaliiton turvallisemman tilan periaatteet

Kuntaliitto on laatinut omat turvallisemman tilan ohjeensa, jotka ovat käytössä kaikissa Kuntaliiton tilaisuuksissa ja etäkokouksissa. Kuntaliiton periaatteista kannattaa ottaa mallia, kun laaditaan Nurmeksen kaupungin omia pelisääntöjä luottamuselin- ja kokoustyöskentelyyn.

Me kaikki olemme vastuussa yhteisestä turvallisuudestamme.

- Kunnioitamme toistemme fyysistä ja sosiaalista tilaa.

- Kuuntelemme toisiamme ja annamme kaikille mahdollisuuden osallistua keskusteluun.

- Puhumme kunnioittavasti kaikista ihmisistä ja ihmisryhmistä.

- Annamme jokaisen puhua omasta puolestaan emmekä tee oletuksia toisistamme.

- Puutumme häiritsevään puheeseen ja käytökseen yhteisvastuullisesti.

Miten puutumme toimintaan, joka loukkaa turvallisemman tilan periaatteita?

- Turvallisemman tilan loukkaajalle/loukkaajille annetaan tilaisuudessa ensin välittömästi asiallinen palaute; heille kerrotaan, mikä oli asiatonta ja annetaan mahdollisuus muuttaa käytöstään sekä tarvittaessa pyytää anteeksi.

- Jos tämä ei tehoa ja asiaton käytös jatkuu, tilaisuuden puheenjohtaja poistaa henkilön huoneesta tai etäosallistujista. Läsnäolokokouksessa voi pitää lyhyen kokoustauon, jossa häiritsijälle kerrotaan kahden kesken syy poistamiseen.

- Huomio: myös puhujavieraat voivat loukata turvallisemman tilan periaatteita. Tällöin menetellään samalla tavalla kuin edellä.

- Jos puheenjohtaja loukkaa periaatteita, hänelle huomautetaan asiasta välittömästi ja yhteisvastuullisesti.

Lähde: Kuntaliitto

5 Lähteet ja liitteet

Nurmeksen kaupungin Turvallisemman tilan ohjeen laadinnassa lähdemateriaalina ja inspiraationa on toiminut

- Turvallisemman tilan materiaali julkisiin tiloihin, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
  Turvallisemman tilan ohjeet julkisiin tiloihin
- Turvallisemman tilan pelisäännöt, Joensuun kaupunki
- Turvallisen tilan säännöt, Ilomantsin kunta
- Epäasiallisen käytöksen käsitteleminen luottamuselimissä -opas, Työturvallisuusliitto
- Kuntaliitto
- Kuntalaki 410/2015
- Vantaan kaupungin ohjeistus Vantaan diapohja

Liitteet

(1) Yksinkertainen malli turvallisemman tilan pelisääntöjen laatimiseksi
(2) Meidän turvallisempi tila -juliste, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
(3) Lasten turvallisempi tila -juliste, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Yksinkertainen malli turvallisemman tilan pelisääntöjen laatimiseen

Määritelkää tavoite ja tarkoitus

- miksi haluamme turvallisemman tilan periaatteet?
- millaisia tilanteita haluamme ehkäistä tai helpottaa?
- keitä periaatteet palvelevat?

1) Tunnistakaa tarpeet

2) Kerätkää käyttäjien/asiakkaiden näkemykset

1*) oma pohdinta (yksin + yhdessä):*
- mikä toimii, mikä ei, mikä aiheuttaa turvattomuutta
- onko asiakkailla erityistarpeita?
- asiakkailta saatu palaute?

2) *asiakkaiden käsitykset:*
- mikä tuntuu turvalliselta, mikä ei?
- mihin toivoo muutosta? mikä toimii?
- mitä toiveita tai pelkoja on?
- esim. (anonyymi) kysely, keskustelu, post-it - ideointi, työpaja

Valitkaa itselle tärkeät teemat.
← mitkä asiat toistuvat?

Kirjoittakaa 5–10 selkeää sääntöä teemojen pohjalta.
← miten sanomme tämän lyhyesti ja toimintaa kannustavasti?

- yleisiä teemoja esim: kunnioitus, kuunteleminen ja avoimuus, häirinnän nollatoleranssi, oletusten välttäminen, virheistä oppiminen, luottamuksellisuus (kt. oppaan sivu 4)

- lyhyitä, konkreettisia, helposti ymmärrettäviä sääntöjä
- esim. Kuuntelemme toisiamme ennakkoluulottomasti (EI: Olemme empaattisia)

Lisätkää konkreettiset toiminta-tavat

- kuka vastaa, miten puututaan?
- miten ilmoitan, jos jokin tuntuu turvattomalta?
- mitä tapahtuu ilmoituksen jälkeen?
- mitä rikkomuksista seuraa?

Tehkää pelisäännöistä näkyvät ja pitäkää ne elossa

- ilmoitustaulut
- julisteet
-nettisivut, intra, some
- säännölliset muistutukset esim. tapahtumien alussa, henkilöstöpalavereissa
- osana työntekijän perehdytystä
- palautteen keräys ja päivitys

MEIDÄN TURVALLISEMMASSA TILASSA:

Kuuntelemme ja opimme
Kohtaamme uudet aiheet, henkilöt ja näkökulmat ennakkoluulottomasti. Suhtaudumme jokaiseen vastaantulevaan asiaan ja tilanteeseen mahdollisuutena oppia uutta ja kehittyä.

Kunnioitamme
Annamme toisille tilaa, kiinnitämme huomiota sanavalintoihimme ja muistamme tapahtumien osallistujien moninaisuuden. Emme koske toista kysymättä lupaa. Muistamme, ettei toisen rajoja voi tietää kysymättä niitä. Pyydämme tilaa myös itsellemme tarvittaessa.

Emme oleta
Kunnioitamme jokaisen itsemäärittely-oikeutta, emmekä tee oletuksia esimerkiksi toisten sukupuolesta, taustasta tai perhesuhteista.

Toimimme vastuullisesti
Harkitsemme mitä kirjoitamme ja julkaisemme sosiaalisessa mediassa. Kysymme kuvissa ja videoissa olevilta henkilöiltä luvan niiden julkaisuun. Emme loukkaa ketään ja kannamme vastuun kommenteistamme.

Kannustamme
Otamme vastuuta myös muiden osallistujien kokemuksesta. Osoitamme tukemme epäasiallista kohtelua kohdanneelle.

Puutumme
Mikäli todistamme häirintää tai muuta epäasiallista kohtelua, emme jää sivusta-katsojaksi. Vain aktiivisesti puuttumalla tilasta tulee turvallisempi.

Ei tarkoittaa ei
Lopetamme tai muutamme käytöstämme, jos toinen niin pyytää.

Erehtyminen ja kysyminen on sallittua
On inhimillistä tehdä virheitä. Saatamme loukata tahattomasti ja puhua harkitsemattomasti, esimerkiksi puhumalla vahingossa toisen päälle tai käyttämällä jotakin toista loukkaavaa sanaa. Kerromme tällaisesta asiallisesti ja syyllistämättä.

NURMES POHJOIS-KARJALA

MUKAVAMMIN YHDESSÄ

OLEMME TÄRKEITÄ

Jokainen meistä on tärkeä. Saamme olla sen näköisiä kuin olemme ja pukeutua siten kuin haluamme.

OLEMME YHDESSÄ

Huolehdimme, ettei kukaan jää yksin ja meillä kaikilla on hyvä olla.

KERROMME MILTÄ TUNTUU

Välillä olemme iloisia, välillä surullisia. Moni asia voi myös jännittää tai pelottaa ja joskus jopa suututtaa. Kerromme miltä meistä tuntuu. Huomioimme toisemme. Kosketamme toisiamme nätisti. Kysymme luvan, jos haluamme halata.

KANNUSTAMME

Opimme ja harjoittelemme koko ajan uusia asioita. Oppimiseen kuuluu myös virheiden tekeminen. Jokainen tekee joskus virheitä. Kannustamme toisiamme oppimaan uusia asioita. Virheen sattuessa kannustamme yrittämään uudestaan.

KÄYTÄMME KAUNIITA SANOJA

Olemme ystävällisiä toisillemme. Keskustelemme sopivalla äänellä, ettei kaverin korvaan koske. Puhumme käyttäen kauniita sanoja.

PIDÄMME TOISISTAMME HUOLTA

Saamme ja voimme pyytää neuvoa kavereilta ja aikuisilta. Autamme toisiamme. Sanomme aikuiselle, jos kaveria harmittaa tai sattuu.

ANNAMME LEIKKIRAUHAN

Kaikki saavat leikkiä rauhassa. Pyydämme luvan, jos haluamme osallistua leikkiin tai haluamme toiselta lelun. Emme sotke toisten piirustuksia ja leikkejä. Jos vahingossa rikomme jotain, kerromme siitä heti, pyydämme anteeksi ja autamme korjaamisessa.

SIIVOAMME

Laitamme tavarat takaisin niiden oikeille paikoille ja siivoamme yhdessä.

LOPETA TARKOITTAA LOPETTAMISTA

Kun toinen sanoo ”Lopeta!” tai ”Ei!”, niin kuuntelemme ja lopetamme.

NURMES POHJOIS-KARJALA

Suunnittelussa mukana Kulhon eskarilaiset.